

Üniversitede felsefe bölümünü bitirme tezi tamamlandı sayılır, tamamlanacak birkaç küçük yer kaldı o kadar... Klasik felsefi düşüncenin kafa yapımına uymadığını fark ettim. Disiplinler arası felsefe mesela felsefe, sosyoloji ve tarih (veya arkeoloji) birlikte olunca özellikle hoşuma gidiyor. Örnek verirsem: diyelim 20.000 yıl öncesine ait taştan aletler bulundu. Soru şudur: bu aletleri yapabilmek için insanların hangi düzeyde bulunması gerekir? Burada düzey denilince sosyal örgütlenme, beden yapısı, düşünme tarzı da işin içine giriyor.

Taş devrindeki çok sayıda aletin tek başına yapılması mümkün olmadığına göre bunun için yardımlaşma ve buna yol açan sosyal örgütlenme gerekir. Ek olarak insanların ataları gibi ağaçlarda yaşamaması, yere inmiş olmaları, iki ayakla yürümek ve ellerin ayrı organlar olarak gelişmiş olması gerekir. Alet yapımı için eller gereklidir, dört ayakla yürüyen alet yapamaz ya da biraz karmaşık alet yapamaz diyelim. Kazılar sonucu bir döneme ait aletlerden hareket ederek o dönemin toplumunun ve insanının birçok özelliğini çıkarabiliyorsunuz. Burada yapılan bildiğimiz anlamda felsefe değildir ya da doğa bilimleri yöntemiyle yapılan felsefedir. Felsefedeki düşünce deneyi (Gedankenexperiment) burada yoktur. Başka kazılarda farklı aletler bulunursa, teori de değişir. Yaklaşık 20-25 yıllık geçmişi olan oldukça yeni bir alan ve özellikle İngilizler bu konuda öndeler. Konuyla ilgili yazılmış kitapların, metinlerin tamamına yakını bu nedenle İngilizce.

Akıl süreci sadece beyinde oluşmaz, başka insanların da dahil olduğu çevreyle birlikte oluşur. Bu akımın temel tezi budur denilebilir. Bu çevreye insan bedeni de dahildir.

Bu görüşün uygulandığı çok sayıda alandan bir tanesi dans gruplarıdır. Grubun diyelim on üyesi belirli bir müzik eşliğinde ve kareografin denetiminde sürekli çalışıyor. Bir dansçı herhangi bir hareketi unuttuğunda yanındakinin ne yaptığını bakarak hatırlayabiliyor. Burada "düşünen beden" diye bir kavram var. Dansçı figürlerin hangi sırayla yapılacağını sözlü olarak ifade edemese, zihninde bu sırayı unutmuş olsa bile, beden doğru sırayı hayata geçirebiliyor ya da beden hatırlıyor.

Koca felsefe bölümünde konuyla ilgili bir kişi var ve o da profesör değil...

Bakalım artık, bitsin de ne yapacağımı sonra düşünürüm.

Kızımın aynı üniversiteye gidiyoruz, o fizik bölümünde, yüksek lisans yapıyor. Bundan sonra ne yapacağını yine sordum, bilmediğini söyledi. Daha önce sorduğumda kesinlikle doktora yapmayacağını söylerdi, şimdi bu kadar kesin değil. Doktora yaparsa hoşuma gider tabii ki... Sanmayın ki doktora yapınca mutlaka üniversitede kalınır. Almanya'da sanayide çok sayıda doktora yapmış fizikçi ve kimyacı çalışıyor. Almanya bu alanlarda dünya çapında önde gelen ülkeler arasında ve bu yere de üniversitede fizik ya da kimya bölümünü bitirmiş insanlarla ulaşamazsınız. En azından doktora yapılmış olunması gerekir.

Mesela yenilenebilir enerji konusunda teknolojik olarak Almanya dünyanın en iyisidir, o kadar ki nükleer santralleri aşamalı olarak kapatmak kararı aldı. Rüzgar, güneş ve sudan o kadar elektrik elde ediyor ki, elektriğinin dörtte üçünü nükleer santrallerden elde eden Fransa'ya ihracat bile yapıyor. Bazı santraller taş kömürüyle çalışıyor ve aşamalı olarak buradan da çıkılacak...

Bu alanda yeni teoriler geliştirmek, yeni aletler bulabilmek sadece üniversite eğitimiyle mümkün değildir.

Kızımın alanı çekirdek fiziği (Kernphysik) ve yüksek lisans tezi de İsviçre'de yer altındaki büyük hızlandırıcıdan elde edilen sonuçların bir bölümünün analizi... Bir o kente bazan bir başkasına bazen başka ülkelere sunum yapmaya gidiyor. Konu önemli, yapılan alt tarafı yüksek lisans ama çok sayıda fizikçi sonuçları izliyor ve tartışıyor. Bu kadar canlı bir alan yani...

Dedim ki, "doktora yapacaksan eğer burs için şimdiden müracaat etmen gerek". Beklemediğim bir cevap geldi: "Bu tür şeyleri profesörler hallediyor."

Yani iyi bir öğrenciyse, doktora yapman isteniyor ve en az iki yıllık burs bulunuyor.

Bilime verilen değer bu işte... Başka türlü de fizikte dünya çapında ülke olunmaz.

20. yüzyılın başında Almanya modern fiziğin iki alanında da önde geliyordu: görelilik kuramı ve parçacık mekaniği. İki kuramda da çığır açan teorileri ortaya koyanlar Almandı: Einstein ve Heisenberg. Dünya bilim merkezi denilince Berlin akla gelirdi.

Naziler Almanya'nın bu konumunu geriye düşürdüler. En başta Yahudi asıllı Almanları –mesela Einstein- dışladılar ve arkası da geldi. Çok sayıda fizikçi ABD'ye göç etti. Nobel kazanan ABD'li fizikçilere bakın, Alman soyadına sahip olanlar az değildir.

İsviçre'de birkaç yüz kilometre uzunluğundaki atom altı parçacıkların hızlandırıcısı CERN adını taşır. Bir ara "Tanrı parçacığı aranıyor" gibi asparagas haberler çıkmıştı. Çok masraflı bu deneylerden hangi sonuçlar çıkar, bilinmiyor ama bilimsel araştırma çıkacak sonuca göre yapılmaz. Yarı iletkenler üzerine yıllarca çok sayıda ve boşuna gibi görünen deneyler yapıldı. Cep telefonları yarı iletkenler olmadan mümkün değildir ve bu alet günlük hayatı neredeyse tümüyle değiştirdi.

İnsanın ürettiği aletler insanın hayatını da değiştirir.

Taş devrinde yapılan aletlerin o dönemin insanının hayatını değiştirmesi gibi...

Başka bir örnek; ateş doğada bulunuyor, insanın yaptığı onu denetim altına almaktır. Bu en başta müthiş bir savunma gücü kazandırıyor çünkü ateşten korkmayan vahşi hayvan bulunmuyor. Av etleri pişirilebiliyor ve bu da çiğneme süresinin büyük oranda azalması anlamına geliyor. Başka işler için daha fazla zaman kalıyor...

İnsanın DNA'sı ile maymununki yüzde 99 oranında aynı olmasına rağmen insanın çok farklı gelişebilmesinin önde gelen nedeni olarak işbölümü gösteriliyor. Karışık ve sürekli gelişen bir işbölümü... Mesela geçmişten bulunan kalıntılardan insan topluluklarının çok eskiden usta avcılar oldukları anlaşılıyor. Bu ustalık esaslı bir işbölümü olmadan mümkün değildir.

Bununla birlikte insan evriminin çok önemli faktörlerinden birisi olan dil gelişiyor.

Şimdi size arkeolojik bululardan hareketle dilin gelişme teorisini de anlatmayayım.

Burada bitiriyorum.